

Norsk RegnskapsStandard 6

Pensjonskostnader

(April 1994, revidert oktober 1995. Endelig NRS november 2000. Revidert november 2001, november 2002, november 2005, november 2007, juni 2008, desember 2009, desember 2010, desember 2012, ~~og~~ januar 2014 og november 2019)

Formål og omfang

1. Denne standarden omhandler regnskapsmessig behandling av pensjonskostnader. Som motytelse for sin arbeidsinnsats mottar de ansatte en avtalt godtgjørelse som består av lønn og andre ytelser, herunder rett til fremtidig pensjon. For foretaket påløper derfor pensjonskostnadene samtidig med lønnskostnadene. Formålet med denne standarden er å bidra til at pensjonskostnadene blir innregnet når de påløper, herunder at de blir fordelt systematisk og fornuftig over opptjeningsperioden.
2. Standarden omfatter alle typer pensjonsforpliktelser som et foretak kan ha overfor sine ansatte uavhengig av om foretaket er rettslig forpliktet eller at foretaket ved en underforstått plikt tilsikter å yte pensjon. De vanligste pensjonsformer er alderspensjon herunder førtidspensjon, etterlattepensjon og barnepensjon. Det kan også finnes enkelte andre pensjonstyper, slik som tilståelse av naturalytelser etter nådd pensjonsalder. Standarden omfatter også uførepensjon. Andre ansatteytelser utover pensjon og uførepensjon er ikke omfattet av denne standard. Pensjonsytelser vil som hovedregel bli utbetalt gjennom en serie periodiske delbetalinger. Begrepene pensjonsordning og pensjonskostnad omfatter i den videre drøftelsen også uføreordning og uførekostnad.
3. Standarden omfatter alle pensjonsordninger uansett hvordan disse er finansiert eller organisert. Eksempler på de mest aktuelle finansieringsformer er inngåelse av avtale med et livsforsikringssselskap om kollektiv pensjonsforsikring, opprettelse av egen pensjonskasse eller ved at pensjonen betales direkte over driften.
4. Standarden omhandler regnskapsføring ved normal oppfølging og oppfyllelse av pensjonsplaner. Standarden omhandler også oppgjør eller vesentlig avkorting av pensjonsplan.
- 4A. Som et alternativ til den regnskapsføring som følger av standardens hovedregler, åpnes det i henholdsvis punkt 67 og 68 for anvendelse av målereglene og reglene om resultatspesifikasjon i IAS 19 og US GAAP.

Pensjonsordninger i Norge

Finansiering direkte over drift

5. Utbetaling av pensjoner finansieres gjennom foretakets ordinære drift. Det er i utgangspunktet ikke øremerket særskilte eiendeler for finansiering og sikring av pensjonsforpliktelsene. Pensjonsytelser over drift kan imidlertid sikres helt eller delvis gjennom ulike former for sikkerhetsstillelser. Slike pensjonsforpliktelser er likevel ofte usikret.

Finansiering ved fondsopplegg

6. Pensjonsforpliktelser kan dekkes ved øremerking i dag av eiendeler for finansiering av pensjonsutbetalingene i senere perioder, i praksis gjennom et livsforsikringsselskap eller gjennom egen pensjonskasse. På grunn av strenge lovregler for anvendelse av midler øremerket for pensjonsformål innebærer et fondsopplegg også automatisk en sikring av at pensjonsforpliktelsene kan oppfylles helt eller delvis.
7. En foretakspensjonsordning er en pensjonsordning som foretaket etablerer ved avtale med et livsforsikringsselskap. Lovgivningen pålegger norske forsikringsselskaper å føre en egen konto for hver avtale om foretakspensjonsordning. Den regnskapsmessige atskillelse mellom de ulike foretakspensjonsordninger som et forsikringsselskap forvalter og flytterett, medfører at foretaket har en begrenset råderett over de midler som samles opp i egen ordning. Minimumskrav til fondsopplegg og reguleringer av anvendelsen begrenser råderetten. Foretaket kan også innenfor visse grenser gjennom særskilt avtale påvirke hvordan midlene blir investert.
8. Pensjonskasse er en pensjonsordning som et foretak oppretter i egen regi til fordel for sine ansatte. Pensjonskasse er for alle praktiske formål sett fra foretakets side sammenlignbar med at foretaket driver sitt eget livsforsikringsselskap.
9. Både foretakspensjonsordninger og pensjonskasser baserer seg på fondsopplegg ved at det innbetales premie til fremtidige utbetalinger av pensjoner. Premiebetalingene fordeles på det enkelte medlem av pensjonsordningen og utgjør sammen med den tildelte andel av avkastningen verdien av opptjent pensjonsrett dersom arbeidstaker trer ut av ordningen. Det er imidlertid foretaket og ikke de pensjonsberettigede som er forsikringstaker i forhold til livsforsikringsselskapene. Under en fortsatt drift forutsetning vil det derfor være foretaket som vil være ansvarlig for oppfyllelse av pensjonsforpliktelsene. Forholdet mellom foretaket, ansatt og pensjonsinnretning er således den samme uavhengig av om pensjonsinnretningen er et livsforsikringsselskap eller en pensjonskasse.
10. Et foretaks pensjonspremiefond i en foretakspensjonsordning eller i en egen pensjonskasse representerer formelt sett forskuddsbetalte premier, innbetaling til tilleggsytelser og oppsamlede overskuddsmidler fra pensjonsordningens drift. Den økonomiske realitet er imidlertid at disse fondene som regel helt eller delvis vil medgå til å dekke foretakets pensjonsforpliktelser. Innen gitte forutsetninger kan deler av midler på pensjonspremiefondet etter lov om foretakspensjon tilbakeføres til foretaket.

Økonomiske forhold i pensjonsordninger

11. Et kjennetegn for pensjonsordninger er at de ansatte gradvis opparbeider rettigheter i løpet av sin yrkesaktive periode. Dette i motsetning til andre personalforsikringer slik som gruppelivsforsikring, ulykkesforsikring, yrkesskedeforsikring og reiseforsikring, hvor den forsikringsmessige dekning bare gjelder for en periode (for eksempel ett år) av gangen og løper så lenge ansettelsesforholdet varer og ordningen holdes i kraft. For slike ordninger opparbeides det normalt ikke noen rettigheter vedrørende fremtidige forsikringsdekninger for arbeidstakere som slutter eller pensjoneres. I de tilfeller ansettelsesforholdet medfører opptjening av slike rettigheter, skal denne form for fremtidige ytelser også omfattes av denne standard.
12. Foretakets pensjonsordning vil som hovedregel være basert på en skriftlig avtale eller annen forståelse med de ansatte. Foretaket kan gjennom praksis, tidligere disponeringer eller andre omstendigheter i realiteten ha pådratt seg en pensjonsforpliktelse uten at det foreligger skriftlig avtale. Det må foretas en konkret vurdering for å avgjøre om det foreligger en pensjonsforpliktelse og hvor omfattende forpliktelsen er.
13. Det avgjørende skillet for den regnskapsmessige behandling er om pensjonsordningen er en innskuddsplan eller en ytelsesplan. Begrepet innskuddsplan benyttes i denne standarden som norsk betegnelse for det internasjonale begrepet contribution plan.

Innskuddsplaner

14. Foretakets forpliktelse overfor den ansatte består i å yte bidrag av nærmere angitt størrelse til den enkeltes pensjonssparing. Bidraget er endelig i den forstand at fremtidige forhold som lønnsvekst, avkastning på pensjonssparingen o.l. ikke kan utløse justeringer som relaterer seg til tidligere perioders bidrag. Foretaket eller den ansatte selv bestemmer på hvilken måte sparingen skal organiseres og forvaltes. Bidraget vil i slike pensjonsplaner normalt bli fastsatt som en fast andel av den ansattes lønn. Den fremtidige pensjon vil avhenge av bidragenes størrelse og avkastningen på pensjonssparingen. Bidraget må betales til en separat juridisk enhet atskilt fra foretaket. Foretakets forpliktelse er som hovedregel fullt ut innfridd ved bidragsbetalingen. Dersom utmålingen av bidragets størrelse endres på en slik måte at det er et fastsatt nivå på pensjonsytelsene som styrer bidragenes størrelse, må den formelle innskuddsplanen behandles som en ytelsesplan.

Ytelsesplaner

15. En pensjonsplan som ikke tilfredsstiller definisjonen av innskuddsplan er en ytelsesplan. Foretakets forpliktelse overfor den ansatte består i å yte pensjon av nærmere angitt størrelse. Pensjonsplanen vil beskrive nærmere hvordan pensjonen skal beregnes. Normalt vil lønnen ved eller like før pensjonering og tjenestetid i foretaket være faktorer som er med på å bestemme pensjonens størrelse.
16. En ytelsesplan kan være organisert gjennom en foretakspensjonsordning, egen pensjonskasse eller ved at foretaket har påtatt seg å utbetale pensjonen direkte over drift.
17. For arbeidstakere som blir værende i den samme pensjonsordning frem til pensjonering, vil det være uten betydning hvordan pensjonsretten er opptjent over tid. Ved uttreden før

pensjonsalder eller ved opphør av ordningen vil imidlertid opptjeningsprofilen ha betydning. For fondsbaserte ytelsesplaner vil de individuelt fordelte premiene og tildelt andel av avkastningen utgjøre verdien av de opptjente pensjonsretter dersom arbeidstaker slutter eller ordningen opphører. Under en fortsatt drift forutsetning vil imidlertid kostnadsføringen av pensjonsopptjeningen måtte baseres på det generelle prinsipp om sammenstilling av inntekter og kostnader. Det kan derfor oppstå forskjell mellom regnskapsført opptjent pensjon og opptjent pensjonsrett ved fratredelse eller opphør av ordningen. Den regnskapsmessige behandlingen må bygge på realistiske forutsetninger vedrørende forventet fratredelse o.l.

18. Det må tas konkret standpunkt til om premiebetalingen for en pensjonsordning innebærer en ugjenkallelig overføring av pensjonsansvaret fra foretaket til pensjonsinnretningen som mottar premien, slik at foretaket fritas fra sitt pensjonsansvar. Et avgjørende forhold vil være om foretaket bærer økonomisk risiko for oppfyllelse av de forutsetninger som er lagt til grunn for pensjonsinnretningens overtakelse av pensjonsansvaret. Et annet moment vil være om foretaket blir ansvarlig dersom pensjonsinnretningen ikke kan oppfylle sine forpliktelser. Dersom foretaket blir løst fra sitt pensjonsansvar, vil ordningen sett fra foretakets side bli å behandle som en innskuddsplan. Dersom dette ikke er tilfelle, er det fortsatt foretaket som har pensjonsansvaret. De overførte midler representerer i så fall en investering i pensjonsmidler (fondsopplegg) som vil finansiere foretakets pensjonsforpliktelser.

Uføreplaner

19. For uføreytelser med opptjening av rettigheter i ansettelsesperioden skal det foretas beregning av forventede fremtidige utbetalinger som nåverdijusteres og periodiseres over forventet opptjeningstid, på samme måte som for alderspensjon. Opptjening av rettigheter foreligger når det opparbeides rettighet til fripolise for den ansatte. Effekten av eventuelle estimatavvik og planendringer skal imidlertid resultatføres umiddelbart. Dersom opptjeningsbaserte uføreytelser er inkludert i en ytelsesbasert pensjonsordning (felles ordning) behandles slike uføreytelser som en del av pensjonsordningen. Dette innebærer at uføredelen av den totale pensjonsordningen skal regnes som en pensjonsytelse og ikke som en separat uføreytelse. I slike tilfeller følger behandlingen av effekten av eventuelle estimatavvik og planendringer av prinsippene for pensjonsytelser.
20. For uføreytelser uten opptjening av rettigheter i ansettelsesperioden utgjør årets innbetaling årets kostnad.

Flerforetaksplaner

21. Flerforetaksordninger er innskuddsbaserte eller ytelsesbaserte pensjonsordninger (ikke-offentlige) som:
 - a. slår sammen eiendeler fra foretak som ikke er under samme kontroll, og
 - b. bruker disse eiendelene til ytelser til ansatte i flere enn et foretak, på en slik måte at innskudds- og ytelsesnivået fastsettes uten hensyn til hvilket foretak som sysselsetter de ansatte.
22. Hvorvidt en flerforetaksordning er en innskuddsbasert eller ytelsesbasert pensjonsordning må avgjøres ut i fra det underliggende pensjonsløftet.

23. For ytelsesbaserte flerforetaksordninger skal et foretak regnskapsføre sin andel av den ytelsesbaserte pensjonsforpliktelsen, pensjonsmidler og kostnad tilknyttet pensjonsordningen på samme måte som alle andre ytelsesbaserte pensjonsordninger, basert på beregning foretatt av planens administrator. Når det ikke foreligger tilstrekkelig informasjon til å regnskapsføre en flerforetaksordning som en ytelsesbasert pensjonsordning, skal et foretak regnskapsføre ordningen som om den var en innskuddsbasert pensjonsordning.

Lovpliktige offentlige pensjonsordninger

24. Et foretak skal regnskapsføre lovpliktige offentlige pensjonsordninger på samme måte som en flerforetaksordning (se punktene 21-23).
25. Lovpliktige offentlige pensjonsordninger er opprettet ved lov for å omfatte alle foretak (eller alle foretak i en bestemt kategori, for eksempel i én næring), og drives av nasjonale eller lokale myndigheter eller av et annet organ (for eksempel et frittstående organ som er opprettet spesielt for dette formålet) som ikke er underlagt det regnskapspliktige foretakets kontroll eller innflytelse. Noen pensjonsordninger som er opprettet av et foretak, sørger for både lovfestede ytelser som erstatter ytelser som ellers ville være omfattet av en lovpliktig offentlig pensjonsordning, og for frivillige tilleggsytelser. Disse pensjonsordningene anses ikke som lovpliktige offentlige pensjonsordninger.
26. Lovpliktige offentlige pensjonsordninger anses etter sin art som ytelsesbaserte eller innskuddsbaserte, avhengig av foretakets forpliktelser i henhold til ordningen. Mange lovpliktige offentlige pensjonsordninger blir innekket løpende, slik at bidrag fastsettes til et nivå som forventes å være tilstrekkelig til å betale for periodens ytelser, og slik at framtidige ytelser opptjent i løpet av inneværende periode, vil bli betalt av framtidige bidrag. Likevel har foretaket i de fleste lovpliktige offentlige pensjonsordninger ingen rettslig eller underforstått plikt til å betale disse framtidige ytelsene; foretakets eneste plikt er å betale bidragene etter hvert som de forfaller, og dersom foretaket ikke lenger sysselsetter medlemmer av den lovpliktige offentlige pensjonsordningen, vil det ikke være forpliktet til å betale for de ytelsene som foretakets ansatte har opptjent i tidligere år. Av denne grunn er lovpliktige offentlige pensjonsordninger vanligvis innskuddsbaserte pensjonsordninger. I de sjeldne tilfellene der en lovpliktig offentlig pensjonsordning er en ytelsesbasert pensjonsordning, anvender foretaket den behandling som er fastsatt i punktene 21-23.

Bakgrunn for måling og allokering av pensjonskostnader

27. I overensstemmelse med god regnskapsskikk bygger standarden på en forutsetning om fortsatt drift for foretaket og dermed for den eller de pensjonsordninger som er etablert. Videreføring av pensjonsordningene innebærer at foretaket må innrette seg slik at de forpliktelser som ordningene innebærer på lang sikt, kan innfris. For innskuddsplaner vil forpliktelsen være oppgjort ved betaling av innskuddet. For ytelsesplaner vil det oppstå langsiktige forpliktelser som må kostnadsføres over opptjeningstiden i henhold til planens opptjeningsformel. Hver enkelt plan må vurderes for seg..

Måling og allokering av pensjonskostnader for innskuddsplaner

28. Ved innskuddsplaner skal foretaket yte tilskudd til de ansattes pensjonssparing, normalt som en fast andel av lønnen. Innskuddsplaner skal periodiseres etter sammenstillingsprinsippet. Ved vesentlig avstand i tid mellom betaling av innskudd og kostnadsføring må det beregnes rentekostnad/renteinntekt. Formelle innskuddsplaner som i realiteten er ytelsesplaner, skal regnskapsføres som ytelsesplan.

Måling og allokering av pensjonskostnader for ytelsesplaner

29. Periodisering av pensjonskostnader i ytelsesplaner er komplisert fordi det er betydelig avstand i tid mellom opptjening og utbetaling av pensjonsytelsene. Det er derfor vanskelig både å bestemme omfanget av de fremtidige ytelser og hvorledes kostnadene skal fordeles over opptjeningsperioden.

Brutto pensjonskostnad

30. Utgangspunktet for å fastsette periodens brutto pensjonskostnad vil være den samlede estimerte og diskonterte pensjonsforpliktelse ved begynnelsen og slutten av perioden.
31. Pensjonsforpliktelsen som beregnes i nominell størrelse, vil i første rekke avhenge av den nominelle sluttlønnen som pensjonsytelsene normalt utmåles i forhold til og eventuelle reguleringsbestemmelser og praksis som påvirker de faktiske pensjonsutbetalingene, f.eks. inflasjonsjustering. Den andre hovedfaktoren for å fastsette pensjonsforpliktelsen vil være opptjeningsgraden.
32. Standarden er basert på en aktuarmessig beregningsmetode hvor pensjonsforpliktelsen måles som den diskonterte verdi (nåverdien) av de estimerte fremtidige pensjonsytelser som regnskapsmessig må anses opptjent frem til balansedagen. Det er pensjonsplanens opptjeningsformel som skal legges til grunn ved allokering av pensjonskostnadene til de forskjellige regnskapsperioder. Ved vesentlig opptjening mot slutten av opptjeningsperioden skal en lineær metode brukes som allokeringemetode i stedet for pensjonsplanens opptjeningsformel. Det legges da til grunn at arbeidstakerne opparbeider pensjonsretter jevnt over opptjeningsperioden.
33. Det er lang avstand mellom opptjeningen av pensjonsretter og utbetaling av pensjon. De fremtidige pensjonsutbetalinger må derfor diskonteres for å uttrykke verdien av de påløpte pensjonsforpliktelser på balansedagen.
34. Periodens brutto pensjonskostnad består av summen av:
- Nåverdien av årets pensjonsopptjening
 - Rentekostnad på pensjonsforpliktelsen (dvs. økning i nåverdien av opptjent forventet pensjonsutbetaling som følge av at utbetalingen er kommet en periode nærmere i tid).
35. Utbetaling av pensjoner medfører i seg selv ingen kostnadsføring i utbetalingsperioden fordi utbetalingen vil motsvares av en tilsvarende nedgang i forpliktelsen. Så lenge det eksisterer en pensjonsforpliktelse vil imidlertid rentekostnaden på pensjonsforpliktelsen kostnadsføres i hver periode.

Netto pensjonskostnad

36. Det følger av det ovenstående at brutto pensjonskostnad fastsettes uavhengig av hvordan pensjonsordningen er organisert og finansiert. Et eventuelt fondsopplegg vil imidlertid påvirke foretakets netto pensjonskostnad. I fondsbaserte ordninger hvor det betales premie for å dekke fremtidige pensjonsutbetalinger, vil det være en avkastning på midlene som helt eller delvis vil kunne dekke brutto pensjonskostnad. Fondsopplegget ses på som en investering hvor avkastningen brukes til å redusere personalkostnadene i senere perioder. Det vil således være netto pensjonskostnad som skal belastes resultatregnskapet.
37. Periodens netto pensjonskostnad vil således være differansen mellom:
- Periodens brutto pensjonskostnad
 - Periodens forventede avkastning på pensjonsmidler

Nærmere om pensjonsforpliktelser

38. I de fleste pensjonsordninger fastsettes pensjonens størrelse i forhold til lønn m.v. på pensjoneringstidspunktet. Det innebærer at denne nominelle størrelsen må estimeres på best mulig måte for å fastsette den pensjonsforpliktelsen som vil komme til utbetaling. Det må derfor tas hensyn til forventet lønnsvekst frem til pensjoneringstidspunkt, uavhengig av hva den nominelle lønnsveksten skyldes. I estimeringen vil det imidlertid være naturlig å fokusere på faktorer som generell inflasjon og forhold som påvirker reallønnen som for eksempel produktivitetstillegg og individuelle kompetansetillegg.
39. Dersom det i en pensjonsordning er avtalt at løpende pensjoner skal reguleres periodisk, eksempelvis som følge av inflasjon, skal dette tas hensyn til ved beregning av pensjonsforpliktelsen. Dette gjelder også hvor årlig regulering ikke er avtalefestet, men hvor omstendigheter for øvrig tilsier at en periodisk regulering av løpende pensjoner kan forventes.
40. Ved beregning av pensjonsforpliktelsene skal det tas hensyn til den arbeidsgiveravgift som foretaket må betale ved utbetaling av direkte pensjoner og ved innbetaling av premier til fondsbaserte ordninger. Arbeidsgiveravgiften er et delelement av foretakets ytelse (sammen med pensjonsytelsen til den ansatte) og er da en del av pensjonsforpliktelsen.
- 41A. For ufonderte pensjonsordninger inkluderes arbeidsgiveravgiften direkte i målingen av pensjonsforpliktelsen. Som et alternativ til hovedregelen, tillates det anvendelse av samme tilnæringsmetode som for fonderte ordninger, jf. drøftelsen nedenfor. For fondsbaserte ordninger burde arbeidsgiveravgiften beregnes med utgangspunkt i premiebetalingene og periodiseres over opptjeningsperioden på samme måte som pensjonsytelsene. I praksis kan det være vanskelig å estimere størrelse og tidspunkt for premiebetalingene, og det tillates derfor anvendelse av tilnæringsmetoder for periodisering av arbeidsgiveravgiften.
- 41B. En tilnæringsmetode vil være å beregne arbeidsgiveravgift av netto faktisk underfinansiering. Beregnet arbeidsgiveravgift inkluderes i brutto pensjonsforpliktelse. Dette medfører at netto estimatavvik vil inneholde estimatavvik knyttet til arbeidsgiveravgift, dersom ikke alle estimatavvik innregnes fortløpende. Brutto

pensjonsforpliktelse som grunnlag for fastsettelse av amortiseringsgrunnlaget for eventuell korridor vil da inkludere arbeidsgiveravgift.

- 41C. En annen og likeverdig tilnæringsmetode vil være å beregne arbeidsgiveravgift av netto faktisk underfinansiering, men at beregnet arbeidsgiveravgift ikke inkluderes i brutto pensjonsforpliktelse. I stedet inngår arbeidsgiveravgift som et tillegg til netto pensjonsforpliktelse. Estimatavvik vil inneholde estimatavvik knyttet til arbeidsgiveravgift, dersom ikke alle estimatavvik innregnes fortløpende. Brutto pensjonsforpliktelse som grunnlag for fastsettelse av amortiseringsgrunnlaget for eventuell korridor vil da ikke inkludere arbeidsgiveravgift.

For fondsbaserte ordninger som er faktisk overfinansiert, kan betalt arbeidsgiveravgift innregnes i balansen som forskuddsbetalt avgift dersom overfinansieringen tilfredsstillende kravene til innregning i balansen, jf. punkt 47, Innregning i balansen begrenses til den andel av overfinansieringen som det ikke er planlagt tilbakeføring av pensjonsmidler til foretaket for.

Nærmere om pensjonsmidler

42. Et foretak kan finansiere sine fremtidige pensjonsutbetalinger ved innbetaling til et livsforsikringsselskap eller egen pensjonskasse. Pensjonsmidlene vurderes til virkelig verdi.
43. Alle midler som er avsatt til dekning av pensjonsforpliktelsene medtas ved måling av pensjonsmidler. Premiefondsmidler medtas i sin helhet som pensjonsmidler og skal således ikke reduseres med eventuelle midler som skal eller kan tilbakeføres til foretaket etter Lov om Foretakspensjon før midlene faktisk er refundert.
44. For planer fondert i et livsforsikringsselskap er det forsikringsavtalen som utgjør pensjonsmidlene og som skal måles. For pensjonskasser er det de underliggende eiendelene i pensjonskassen som måles fratrukket pensjonskassens driftsrelaterte forpliktelser.

Ikke innbetalte premier eller tilskudd til premiefond inngår ikke i pensjonsmidler.

Netto pensjonsforpliktelse

45. Netto pensjonsforpliktelse ved regnskapsperiodens utløp er differansen mellom nåverdien av pensjonsforpliktelsene og verdien av pensjonsmidler som er avsatt for betaling av ytelsene.

Overfinansiering

46. Dersom verdien av pensjonsmidlene overstiger nåverdien av de påløpte pensjonsforpliktelsene, foreligger det overfinansiering. Pensjonsmidler kan bare anvendes til pensjonsformål. Under gitte forutsetninger kan imidlertid deler av pensjonspremierfondet tilbakeføres til foretaket. I konsernforhold er det ikke uproblematisk å overføre pensjonsmidler på tvers av foretaksgrenser selv der det er etablert en felles pensjonsordning. Det forekommer også situasjoner hvor en ordning har overfinansiering og en annen ordning underfinansiering selv innen samme foretak. Dette

kan f.eks. oppstå når en ordning er godkjent som foretakspensjonsordning etter lov om foretakspensjoner, mens den andre ordningen faller utenfor.

47. For å kunne balanseføre overfinansieringen helt eller delvis som en fordel må det sannsynliggjøres en fremtidig økonomisk fordel av de overskytende pensjonsmidlene, hensyntatt eventuelle kumulative uinnregnede netto aktuarielle tap og kostnad ved tidligere perioders pensjonsopptjening (planendring). Fremtidige økonomiske fordeler materialiseres for foretaket i form av en reduksjon i fremtidige bidrag eller en refusjon i kontanter, enten direkte til foretaket eller indirekte til en annen ordning med en underdekning. Dersom man ikke kan sannsynliggjøre fremtidig bruk av overfinansiering, må den balanseførte fordelene reduseres tilsvarende.
48. Anvendelsen av punkt 47 skal ikke føre til innregning av gevinst bare som følge av inneværende periodes aktuarielle tap eller kostnad ved tidligere pensjonsopptjening, eller til innregning av tap bare som følge av inneværende periodes aktuarielle gevinst.

Forutsetninger – endringer og avvik

49. Beregning av pensjonskostnader kan bygge på følgende økonomiske og aktuarmessige forutsetninger¹:

Økonomiske forutsetninger:

- Diskonteringsrente
- Forventet avkastning på pensjonsmidler
- Lønnsutvikling
- Regulering av løpende pensjon
- Regulering av Folketrygdens grunnbeløp

Aktuarmessige forutsetninger:

- Demografiske faktorer (dødelighet, uførhet m.v.)
- Frivillig avgang m.v.

50. Diskonteringsrenten skal være uavhengig av foretakets økonomiske situasjon og om pensjonsforpliktelsene finansieres med fondsopplegg eller over driften. Diskonteringsrenten fastsettes med utgangspunkt i den langsiktige risikofrie renten, statsobligasjonsrenten eller renten på foretaksobligasjoner med høy kredittverdighet. I den grad tidshorizonten for pensjonsforpliktelsen går utover observerbare markedesrenter, må renten justeres for å tilpasses løpetiden.
51. Den forventede avkastningen på pensjonsmidlene fastsettes på bakgrunn av hvordan pensjonsmidlene er investert. Avkastningen settes til den langsiktige forventede avkastning og skal justeres årlig dersom den langsiktige forventningen endres.
52. I den grad ordningen er knyttet opp mot folketrygdens ytelser gjennom avtale eller på annen måte, er også regulering av disse en viktig forutsetning (grunnbeløp m.v.).
53. Skal regnskapet gi et mest mulig korrekt uttrykk for kostnadene ved en pensjonsordning, må forutsetningene være realistiske. De enkelte forutsetningene må være konsistente i den forstand at de gir uttrykk for den samme antagelse om fremtidig økonomisk

¹ For ytterligere veiledning i fastsettelse av forutsetningene, se NRS(V) Pensjonsforutsetninger.

utvikling. Økonomiske forhold som det vil være naturlig å ta hensyn til ved valg av forutsetninger er rentenivå, langsiktig utvikling i priser, alminnelig økonomisk vekst m.v.

Endringer i forutsetninger og avvik

54. Endringer i de underliggende økonomiske forhold kan medføre at beregningsforutsetningene bør endres. Likeledes kan det oppstå endringer i aktuarmessige forutsetninger. Slike endringer er å betrakte som endringer i regnskapsestimater, og virkningen burde således inngå i resultatet for den periode de oppstår i. Den faktiske avkastningen på pensjonsmidlene kan i den enkelte periode også avvike vesentlig fra den forventede avkastningen. Som et likestilt alternativ er det tillatt å fordele virkningen av slike endringer og avvik som eksisterer ved årets begynnelse systematisk over gjennomsnittlig gjenværende opptjeningsstid eller over kortere tid. Utsatt innregning må gjennomføres konsistent for alle ordninger.
55. Som et annet likestilt alternativ tillates en spesiell utjevningsmetode for de beløp som skal fordeles over tid. Akkumulert virkning av estimatendringer og avvik på inntil 10% av hva som er størst av pensjonsforpliktelsene og pensjonsmidlene, kan holdes utenfor grunnlaget for resultatføring. Når akkumulert virkning ved årets begynnelse overstiger 10%-grensen, skal resultatføring av det overskytende påbegynnes og fordeles over gjennomsnittlig gjenværende opptjeningsstid eller kortere.

Endringer i pensjonsplan

56. En endring av en ordning skjer når et foretak innfører eller trekker tilbake en ytelsesbasert pensjonsordning eller endrer ytelsene som skal betales under en eksisterende ytelsesbasert pensjonsordning. Endringer av betingelsene i en pensjonsordning kan påvirke forpliktelsens størrelse. Planendring kan skje enten med tilbakevirkende kraft, eller med effekt kun for fremtidig opptjening. For planendringer som ikke gis tilbakevirkende kraft, vil det ikke foreligge en forpliktelse med bakgrunn i tidligere års opptjening. Planendringen vil således kun ha betydning for fremtidig pensjonsopptjening. Planendringer med tilbakevirkende kraft som er betinget av fremtidig ansettelse, innregnes enten i resultatregnskapet umiddelbart eller fordeles lineært over tiden frem til ytelsen ikke lenger er betinget av fremtidig ansettelse. Øvrige planendringer innregnes i resultatregnskapet umiddelbart. Det vil også være anledning til å anvende eventuell gevinst som oppstår til å redusere eventuelle uinnregnede kostnader ved tidligere perioders pensjonsopptjening som er tilknyttet den samme ordningen.

56A Før man måler effekten av planendring, skal pensjonsforpliktelsen og eventuelt pensjonsmidlene måles på tidspunktet for endringen. Pensjonsopptjening, rentekostnad og forventet avkastning for gjenværende del av regnskapsperioden fastsettes basert på forutsetninger per planendringstidspunkt.

56.57. Etablering av nye ordninger hvor de ansatte tildeles opptjening med tilbakevirkende kraft, behandles som planendring.

Avkorting og oppgjør

58. En avkorting er en betydelig reduksjon foretatt av foretaket i antallet ansatte som omfattes av en ordning. En avkorting skjer når et foretak i vesentlig grad reduserer

antallet ansatte som omfattes av en ordning. En avkorting kan skje som følge av en isolert hendelse, for eksempel stengning av en fabrikk, opphør av en virksomhet eller avvikling eller utsettelse av en ordning. Et "oppgjør" er en transaksjon som fjerner alle ytterligere rettslige eller underforståtte plikter for en del av eller alle ytelser som hører inn under en ytelsesbasert pensjonsordning, bortsett fra en betaling av ytelser til, eller på vegne av, ansatte som er fastsatt i vilkårene i ordningen og inkludert i de aktuarmessige forutsetningene. Et oppgjør skjer når et foretak inngår i en transaksjon som fjerner alle ytterligere rettslige eller underforståtte plikter for en del av eller alle ytelsene som hører inn under en ytelsesbasert pensjonsordning (bortsett fra en betaling av ytelser til, eller på vegne av, ansatte i samsvar med vilkårene i ordningen og inkludert i de aktuarmessige forutsetningene).

—
Gevinster eller tap som oppstår i forbindelse med oppgjør eller vesentlig avkorting av en pensjonsordning skal resultatføres ved oppgjøret eller avkortingen. Gevinst eller tap i forbindelse med oppgjør eller vesentlig avkorting av en pensjonsordning vil bestå av endringer i pensjonsforpliktelsen, endringer i pensjonsmidlene og tilhørende uamortiserte estimatavvik og planendringer.

57-59. Før man måler effekten av oppgjøret eller avkortingen av pensjonsordningen, skal pensjonsforpliktelsen og eventuelt pensjonsmidlene måles på tidspunktet for oppgjøret eller den vesentlige avkortingen. Pensjonsopptjening, rentekostnad og forventet avkastning for gjenværende del av regnskapsperioden fastsettes basert på forutsetninger per avkortingstidspunkt.

58-60. Dersom et oppgjør eller vesentlig avkorting av pensjonsordningen kun omfatter en andel av de ansatte som er dekket av ordningen, skal gevinst eller tap beregnes proporsjonalt med mindre en annen fordeling er mer fornuftig ut fra omstendighetene. Det kan for eksempel være hensiktsmessig å anvende en eventuell gevinst som oppstår av en avkorting eller et oppgjør av den samme ordningen, til først å kvitte seg med eventuelle uinnregnede kostnader ved tidligere perioders pensjonsopptjening som er tilknyttet den samme ordningen. Den proporsjonale andelen fastsettes ut fra nåverdien av pensjonsforpliktelsen før og etter oppgjøret eller den vesentlige avkortingen.

Nærmere om måletidspunkt

59-61. Beløpene i resultatregnskapet er i utgangspunktet basert på grunnlagsdata og forutsetninger fastsatt ved periodens begynnelse og vil derfor være kjent før balansedagen. Målingen av årets pensjonskostnad foretas samtidig med målingen av foregående regnskapsårs pensjonsforpliktelse ved slutten av det regnskapsåret. Hendelser i løpet av regnskapsåret som vil medføre betydelig effekt på pensjonskostnaden, skal hensyntas. Slike hendelser kan være betydelige markedsfluktuasjoner, betydelige opptak av nye medlemmer i planen som vil medføre at kostnadene for disse må tas med i årets pensjonskostnad, ~~betydelige avkortinger eller oppgjør av ordning~~ og andre betydelige engangshendelser. Måling av pensjonsforpliktelse og pensjonsmidler gjennomføres på balansedagen.

60-62. Av praktiske hensyn er det tillatt å gjøre beregninger av pensjonsforpliktelsen basert på grunnlagsdata og forutsetninger på et tidligere tidspunkt enn balansedagen. Endringer i underliggende grunnlagsdata eller beregningsforutsetninger (for eksempel diskonteringsrenten) frem til balansedagen som påvirker den beregnede forpliktelsen betydelig, medfører behov for en oppdatert beregning.

Spesifikasjon i regnskapet

- ~~61-63.~~ I resultatregnskapet inkluderer netto pensjonskostnad arbeidsgiveravgift og resultatført virkning av endringer i estimater og pensjonsplaner. I tillegg inngår resultatført avvik mellom faktisk og forventet avkastning på pensjonsmidlene og gevinster eller tap i forbindelse med avvikling eller vesentlig innskrenkning av en pensjonsordning. Periodens netto pensjonskostnad inngår i posten lønnskostnader.
- ~~62-64.~~ Netto pensjonsforpliktelse i balansen inkluderer arbeidsgiveravgift og er etter korrigering for utsatt resultatføring av virkning av endringer i estimater og pensjonsplaner, samt avvik mellom faktisk og forventet avkastning på pensjonsmidler. Netto pensjonsforpliktelse vises som langsiktig gjeld. Verdi av overfinansiering vises som en langsiktig fordring.
- ~~63-65.~~ Verdi av overfinansiering i en ordning og underfinansiering i andre ordninger som foretaket måtte ha og hvor overføring ikke er mulig, vises separat i regnskapet.
- ~~64-66.~~ På grunn av nettoføring i både resultatregnskap og balanse samt utsatt resultatføring av virkning av estimatendringer etc., er det et betydelig behov for tilleggsinformasjon. Tilleggsinformasjonen må gjøre det mulig å beregne foretakets brutto pensjonskostnad. Nåverdien av foretakets pensjonsforpliktelse og markedsverdien på pensjonsmidlene er interessante størrelser for å vurdere foretakets stilling. Størrelsen på ikke resultatført virkning av estimatendringer etc. vil påvirke senere perioders resultater og er således viktig informasjon. En hensiktsmessig måte å tilfredsstille vesentlige deler av informasjonsbehovet på, er å foreta en avstemming i note mellom faktisk størrelse på pensjonsmidler og pensjonsforpliktelser og tilsvarende størrelser som er innarbeidet i balansen.

Anvendelse av alternative regnskapsstandarder

- ~~65-67.~~ Foretak som avlegger årsregnskap etter regnskapsloven kapittel 3 til 7 kan anvende målereglene og reglene om resultatspesifikasjon i IAS 19 *Ytelser til ansatte*, med modifikasjon som angitt i punkt 67C nedenfor, som alternativ til punktene 27-66 og 70-72 for de ansatteytelser som er omfattet av punkt 2.
- 67A. *Regnskapsmessig behandling ved overgang fra punktene 27-66 og 70-72 til IAS 19*
Anvendte regnskapsprinsipper skal reflekteres i regnskapet som om prinsippene var anvendt fullt ut bakover i tid. Tidspunkt for overgang fra punktene 27 – 66 og 70-72 til IAS 19 settes til starten av første regnskapsår det utarbeides sammenligningstall for. Ved overgang kan det oppstå et avvik mellom hva som var regnskapsført ved anvendelse av punktene 27-66 og 70-72, og hva som skal regnskapsføres på samme tidspunkt etter IAS 19. Forskjellen kan bestå av estimatavvik og/eller prinsippendringer. Både estimatavvik og prinsippendringer innregnes i annen egenkapital, jf. punkt 67C og NRS 5 punkt 5.
- 67B. Opphevet
- 67C. Aktuarielle gevinster og tap i perioden skal etter IAS 19 punkt 120(c) innregnes i andre inntekter og kostnader. I regnskaper avlagt etter god regnskapsskikk, innregnes slike aktuarielle gevinster og tap med endelig virkning direkte i annen egenkapital.

66-68. USGAAP-rapporterende foretak som avlegger årsregnskap etter regnskapsloven kapittel 3 til 7, kan anvende målereglene og reglene om resultatspesifikasjon i USGAAP som alternativ til punktene 27-66 og 70-72 for de ansatteytelser som er omfattet av punkt 2. USGAAP krever at aktuarielle gevinster og tap innregnes direkte i annen egenkapital på balansedagen, men at resultatføringen gjennomføres som om korridorløsning fortsatt anvendes. Avstemningsposten skjer via "other comprehensive income". Foretak som anvender USGAAP etter dette punktet, kan på balansedagen innregne aktuarielle gevinster og tap med endelig virkning direkte i annen egenkapital.

67-69. Foretak som anvender alternative regnskapsstandarder i henhold til punkt 67 og 68 ovenfor, vil ha anledning til å endre til denne regnskapsstandards punkter 27-66 og 70-72. Virkning av prinsippendring regnskapsføres i henhold til NRS 5 Særlige poster mv. Anvendelse av punktene 54 og 55 for utsatt resultatføring av estimatavvik/virkning av endring i forutsetninger innebærer at måling av virkningen av prinsippendringen må ta utgangspunkt i etableringstidspunktet for pensjonsordningen. Som et alternativ kan oppdatert nåverdi etter NRS 6 sine punkter 27-66 av netto forpliktelse (netto fordring hvis overfinansiering) innregnes i balansen på starten av første regnskapsår det utarbeides sammenligningstall for. Foretak kan etter dette alternativet etablere utsatt resultatføring for estimatavvik/virkning av endringer av forutsetninger etter punktene 54 eller 55 fra dette tidspunktet.

Endring av regnskapsprinsipp

68-70. Endring av regnskapsprinsipp som følge av implementering av denne standard skal korrigeres direkte mot egenkapitalen ved periodens begynnelse. Virkning av innføringen skal beregnes på grunnlag av de estimater og pensjonsplaner som legges til grunn ved tidspunktet for implementering.

69-71. Overgangsvirkningen tas fullt ut i innføringsåret. Det kan være betydelig arbeid og usikkerhet forbundet med omarbeidelse av tidligere års regnskap etter standarden. Av praktiske hensyn kreves det derfor ikke korrigerende av sammenligningstall.

70-72. Endring av metode for amortisering av estimatavvik og endring i forutsetninger er endring i regnskapsprinsipp og skal behandles i tråd med NRS 5 Spesifikasjon av særlige poster mv. Endring av metode omfatter endring av amortiseringsperiode.

Tilleggsopplysninger

71-73. Det må gis opplysninger om:

- Foretakets pensjonsordninger inklusive opplysning om antallet personer forpliktelsen omfatter og betingelser
- Regnskapsprinsipper inklusiv metoder for vurdering av pensjonsmidlene og aktuarmessige beregninger
- Viktige økonomiske og aktuarmessige forutsetninger
- Sammensetning av netto pensjonskostnad herunder eventuelle effekter av oppgjør eller avkorting av pensjonsplan. Kostnadsført arbeidsgiveravgift kan presenteres som separat element i spesifikasjonen av sammensetningen av pensjonskostnaden.
- Faktisk avkastning på og sammensetning av pensjonsmidler

- Avstemming mellom faktisk netto pensjonsforpliktelse og balanseført netto pensjonsforpliktelse som viser størrelsen av utsatt resultatføring av virkning av estimatendringer og avvik mellom faktisk og forventet avkastning på pensjonsmidler. Periodisert arbeidsgiveravgift kan presenteres som separat element i spesifikasjonen av sammensetningen av pensjonsforpliktelsen.
- Metode for regnskapsføring av arbeidsgiveravgift.

72.74. For innskuddsplaner må det gis opplysning om årets beløp innregnet i resultatregnskapet.

73.75. For flerforetaksplan som er ytelsesplan, men som regnskapsføres som innskuddsbasert pensjonsplan etter punkt 23, skal følgende opplysninger gis:

- a. det faktum at planen er en ytelsesbasert pensjonsplan og
- b. grunnen til at det ikke finnes tilstrekkelig informasjon til å gjøre foretaket i stand til å regnskapsføre planen som en ytelsesbasert pensjonsplan, og

74.76. I den utstrekning et overskudd eller underskudd i flerforetaksplanen kan påvirke størrelsen på fremtidige innskudd, i tillegg opplyse om:

- c. eventuell tilgjengelig informasjon om slikt overskudd eller underskudd,
- d. grunnlaget som er benyttet for å fastsette dette overskuddet eller underskuddet; og
- e. eventuelle konsekvenser av dette for foretaket.

75.77. Foretak som anvender prinsipp om innregning av aktuarielle gevinster og tap i perioden de oppstår i samsvar med punkt 67C og punkt 68, skal gi opplysning om det akkumulerte beløpet av aktuarielle gevinster og tap som er innregnet direkte i annen egenkapital samt årets beløp innregnet direkte i annen egenkapital.

Ikrafttredelse

76.78. Endringene i punkt ~~5056~~, ~~546A~~, ~~56~~, ~~567~~ til ~~659~~ og ~~6173~~ vedtatt i ~~nov~~desember 2019~~2~~ trer i kraft for regnskapsår som påbegynnes 1. januar ~~2013-2020~~19 eller senere. Tidligere anvendelse er tillatt.

Overgangsregler

77.79. Overgangsreglene får anvendelse for foretak som anvender målereglene og reglene om resultatspesifikasjon i IAS 19 *Ytelser til ansatte* i henhold til punkt 67, men som endrer til denne regnskapsstandards punkter 27-66 og 70-72 i henhold til punkt 69.

78.80. Foretak som har anvendt reglene om utsatt resultatføring av estimatavvik/virkning av endring av forutsetninger etter IAS 19:

Foretakene kan som en forenkling videreføre uamortiserte estimatavvik/virkning av endring av forutsetninger fra anvendelse av IAS 19. Ved overgang kan det oppstå et avvik mellom hva som var regnskapsført etter IAS 19 og hva som skal regnskapsføres på samme tidspunkt etter punktene 27-66 og 70-72. Forskjellen kan bestå av estimatavvik/virkning av endring av forutsetninger og/eller prinsippendringer. Foretaket behandler avvik ved overgangen som estimatavvik. Tidspunkt for overgang fra IAS 19 settes til starten av første regnskapsår det utarbeides sammenligningstall for, jf. NRS 5 om prinsippendring.

~~79.81.~~ Foretak som har anvendt IAS 19 sine regler om enten umiddelbar resultatføring av alle estimatavvik/virkning av endring av forutsetninger eller føring av verdiendringer over Andre inntekter og kostnader (OCI):

Foretakene følger reglene i punkt 69 ovenfor.